

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitapları Üzerine Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

Analysis of Graduate Theses on Religious Culture and Moral Knowledge Textbooks

Suat AYDİN*

Öz

Araştırmada, “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitapları” üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin, farklı kriterlere göre incelenip analiz edilmesi, bu konularla ilgilenen araştırmacılara var olan seyrin ve durumun betimlenmesi, ayrıca yeni çalışmalar için fikirler verilmesi amaçlanmıştır. Çalışma, nicel yöntemin kesitsel tarama deseni ile yapılmıştır. Literatür taraması ve doküman incelemesi içeren çalışmada, nitel yöntemin desteği de sağlanmıştır. İki yöntemin kullanılmasına rağmen bu araştırma, bir karma araştırma çalışması değildir. Çalışmada, betimsel analiz ve içerik analizi teknikleri kullanılmıştır. Çalışmanın evrenini, YÖK Ulusal Tez Veri Merkezi’nin resmi internet sayfasında erişimine izin verilen, 2022 yılı Kasım ayına kadar yayınlanan, DKAB Ders Kitapları üzerine yapılmış 49 lisansüstü tez oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleme, amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme yolu ile belirlenmiştir. Ölçüt olarak, tez başlıklarında “DKAB Ders Kitapları” ifadesinin yer alması belirlenmiştir. Bu ölçüte uyan 35 lisansüstü tez (4 doktora ve 31 yüksek lisans), araştırma kapsamına alınmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan “DKAB Ders Kitapları Lisansüstü Tezleri İnceleme Formu” kullanılmıştır. Araştırmada; tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezi olduğu, 2010’dan itibaren tez sayılarının artış gösterdiği, danışmanların çoğunun Prof. Dr. olduğu, İlköğretim Kademesi ile 4.-8. sınıflar arasının daha fazla incelendiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca, araştırmalarda nitel ve tarama-literatür taraması yöntemlerinin daha çok kullanıldığı, veri analizi olarak betimsel ve içerik analizinin daha çok tercih edildiği, yöntem başlığı altındaki desenler, örneklem türü ve büyüklüğü, veri toplama ve analiz teknikleri ile geçerlik-güvenirlilik konularında tezlerde yeterli bilgi verilmediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitapları, Lisansüstü Tezler, Doktora, Yüksek Lisans.

Abstract

The research aims to examine and analyze postgraduate theses on “Textbook on Religious Culture and Moral Knowledge” based on different criteria, to describe the current course and condition of researchers interested in these issues, as well as to give ideas for new studies. The study was carried

---

* Doktora Öğrencisi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Uzman Öğretmen (MEB), suataydin81@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-8002-8972, Research Article/Araştırma Makalesi, Received/Geliş Tarihi: 31/01/2023, Accepted/Kabul Tarihi: 15/03/2023, Published/Yayım Tarihi: 18/03/2023.

out with the cross-sectional scanning pattern of the quantitative method. In the study, which included literature review and document review, the support of the qualitative method was also provided. Although two methods were used, this research is not a mixed research study. The study used descriptive analysis and content analysis techniques. The study's universe consists of 49 postgraduate theses on DKAB Textbooks published by November 2022, which are allowed access on the official website of the National Thesis Data Center of the Board of Higher Education. The study's sample is determined by the way it samples criteria from purposeful sampling types. A benchmark, the term "DKAB Textbook" is specified in thesis titles. The 35 graduate theses (4 doctorate and 31 masters) that fit this measure are covered by research. The "DKAB Textbooks Graduate Theses Review Form" by the researcher was used as a data collection tool. In research; the majority of theses are graduate theses, with thesis numbers increasing from 2010 onwards, with most of the consultants being Prof. Dr., with Grade 4-8. The results of further examination between classes have been reached. Furthermore, it was found that qualitative and scanning-literature scanning methods were more commonly used in research, with descriptive and content analysis as data analysis more preferable and insufficient information was given in theses on patterns under the method title, sample type and size, data collection and analysis techniques and transition-reliability.

Keywords: Religious Education, Religious Culture and Morality Knowledge Textbooks, Graduate Theses, PhD, MSc.

Giriş

Eğitim öğretim faaliyetleri, bir ülkenin bugününü ve geleceğini inşa etmede belirleyici faktörlerden biridir. Bu faaliyetlerin birbirini etkileyen ve şekillendiren önemli parçaları bulunmaktadır. Milli eğitim sisteminin genel özellikleri, okulların fiziki şartları, öğretim programları, öğretmenler, öğrenciler, idareciler ve veliler bu parçalardan bazılarıdır. Bunlar arasında derslerin ayrı bir önemi vardır. Çünkü eğitim öğretimin kazanımları, öğrencilere dersler aracılığıyla verilmeye çalışılmaktadır. İşte bu derslerden birisi de DKAB dersleridir.

İnsanın fitratında yer alan inanma ihtiyacının doğru şekilde karşılanmasında, din eğitimi derslerinin büyük önemi vardır. Temel dini bilgileri örgün eğitim içinde veren, DKAB dersleridir.¹ Bu dersler, toplumsal barışın ve dayanışmanın güçlenmesinde, kardeşlik ikliminin korunmasında, ayrışmaların azalmasında katkılar sunmaktadır. Halkın büyük bir kesimi tarafından da bu dersler, önemsenmektedir.² Ülkemizde, teknolojik gelişmeler ve değişimlerle birlikte derslerin işlenmesinde kullanılan ders kitapları, eğitim ve öğretimin önemli bir parçası olarak görülmeye devam edilmektedir.³

---

¹ Zeki Çakan, *Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi* (Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021).

² "4 + 4 + 4 Eğitim Sistemi Yeni Anayasa'da Dini Kurumlar Din Eğitimi ve Öğretimi İsteğe Bağlı Din Eğitimi Raporu" (2012).

³ Yusuf Sülükçü, "Ders Kitapları İncelemesinde Karşılaşılan Problemler ve İncelemenin İyileştirilmesi Hususunda Bazı Öneriler", 2018, 303-319; Turan Kaçar - Cengiz Taşkıran, "7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında

Ders kitabı için yapılan farklı tanımlamalara bakıldığında, uzmanlarca incelenen ve onaylanan, öğretim programına uygun olan, eğitim öğretim için kullanılan, basılı olan, öğrencilerin seviyelerine uygun hazırlanan, yardımcı olan, rehberlik ve yönlendirme yapan, zenginleştiren vb. ifadelerin kullanıldığı görülmektedir.⁴ Ders kitapları, yeni bilgiler verip pekiştirmek, farklı beceriler kazandırmak için hazırlanmış ders materyalleridir. Ayrıca sınıf içi etkinlikleri de barındırmaktadır. Bunlardan dolayı amaçlara ulaşmada çok önemlidir.⁵ Program içeriklerinin öğrencilere aktarılması ve eğitim öğretim sürecine katkılarından dolayı, ayrıca gerek okul içinde gerekse okul dışında sıklıkla kullanılan ders kitaplarının öğrenciler için önemli bir kaynak ve öğretim aracı olduğu söylenebilir.⁶ Belirtilen bilgiler ve katkılar, okullarda ders kitapları aracılığıyla aktarılmaya çalışılırken, aynı zamanda bu kitaplar, öğretmenler için de kaynaklık yapmaya devam etmektedir. Ders kitapları, ülkelerin eğilimlerini yansıtan materyallerdendir. Bundan dolayı, din-devlet ilişkileri, din eğitimi politikaları, din eğitimi araçları vb. konularında ders kitapları üzerine araştırmalar yapılmaya devam edilmektedir.⁷ Araştırılan konulardan birisi de DKAB ders kitaplarıdır.

Literatür taraması sonucunda, Türkçe⁸, Matematik⁹, Fen Bilimleri¹⁰, Sosyal Bilgiler¹¹, Tarih¹², Hayat Bilgisi¹³ gibi derslerin ders kitapları ile ilgili lisansüstü çalışmalarının incelendiği araştırmalara ulaşılmıştır. Ancak DKAB ders kitabı araştırmalarını inceleyen özel

---

Yer Alan Etkinliklerin Sorgulamaya Dayalı Öğretime Uygunluğunun Değerlendirilmesi”, *OPUS International Journal of Society Researches* 16/29 (30 Eylül 2020), 1751-1779.

⁴ “Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği” (2021); Abdurrahman Kılıç - Serdal Seven, *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi* (Ankara: Pegem Akademi, 2008), 19-26; Mustafa Çamurcu, *İlköğretim 4. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabındaki Görsel Öğelerin Kazanım ve İçerik Bakımından İncelenmesi* (Tokat: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019).

⁵ Ümit Muradoğlu - Ayşe Derya Işık, “İlkokul Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı Etkinliklerinin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri Doğrultusunda İncelenmesi”, *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi* 4/1 (15 Mart 2019), 19-39.

⁶ Kaçar - Taşkıran, “7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yer Alan Etkinliklerin Sorgulamaya Dayalı Öğretime Uygunluğunun Değerlendirilmesi”.

⁷ Mahmut Zengin - İbrahim Gümüşay, “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitapları Üzerine Bibliyografik Bir Çalışma (1982-2019)”, *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 9 (27 Haziran 2020), 117-186.

⁸ Mehmet Temizkan, “Türkçe Ders Kitaplarına Yönelik Lisansüstü Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme”, *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları* 9/2 (31 Aralık 2021), 147-162.

⁹ Ömer Şahin - Murat Başgül, “Türkiye’de Matematik Ders Kitaplarına Yönelik Yapılan Araştırmalardaki Eğilimler”, *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi* 13/1 (30 Haziran 2019), 328-358.

¹⁰ Eylem Eroğlu Doğan vd., “Fen Bilimleri Ders Kitapları ile İlgili Yapılan Çalışmaların İncelenmesi”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 9/5 (29 Aralık 2020), 3479-3499.

¹¹ Eray Alaca, “Türkiye’de Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Üzerine Yapılan Lisansüstü Eğitim Tezlerinin Değerlendirilmesi”, *Asya Studies* 4/12 (30 Haziran 2020), 1-10.

¹² Ömer Faruk Kırmıt, “Türkiye’de Tarih Ders Kitapları İle İlgili Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Değerlendirilmesi”, *Mecmua* 13 (30 Mart 2022), 159-169.

¹³ Semra Güven - Melek Ayyayla Püsküllü, “Hayat Bilgisi Ders Kitapları İle İlgili Yapılan Çalışmaların İçerik Analizi”, *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences* 3/2 (25 Aralık 2017), 75-86.

bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu durum, çalışmanın çıkış noktasını oluşturmuştur. Araştırmada, lisansüstü tezlerin farklı kriterlere sahip olma düzeyleri, hangi konulara yoğunlaştığı, yöntem ve desenleri, veri toplama ve analiz türleri gibi farklı özellikleri anlaşılmasına, betimlenmeye ve aktarılmaya çalışılmıştır.

1. Araştırmanın Problemi

Araştırma, birincil analiz sonucu elde edilen bulguların, farklı amaçlarla analiz edilmesini içeren bir “ikincil analiz”¹⁴ örneğidir. İkincil analizler, araştırmacılar için bazı faydalar barındırabilir. Konu ile ilgili olarak yapılan makale ve tezlerin incelenmesi; literatür bilgisine erişilmesi, zaman kayıplarının azaltılması, başka açılardan konulara yaklaşılması, çalışmaların gelişim ve değişiminin anlaşılması, yeni çalışmalara pencereler açılması gibi birçok açıdan fayda sağlayabilir.

Sayılan bu yararlarından hareketle araştırmada, “DKAB ders kitapları başlıklı lisansüstü tezlerin, farklı değişkenlere göre dağılımları nasıldır?” sorusu, temel problem olarak belirlenmiştir. Bu temel araştırma probleminden hareketle, aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

DKAB ders kitapları başlıklı lisansüstü tezlerin;

Program türlerine, yıllara, üniversitelere, danışman unvanlarına, konularına, eğitim kademelerine, sınıf seviyelerine, yöntemlerine, desenlerine, ana bilim dallarına, bilim dallarına, örneklem türlerine ve büyüklüklerine, veri kaynaklarına, veri toplama araçlarına, ve analiz tekniklerine, geçerlik-güvenirlilik bilgilerine, kaynakçalardaki kaynak sayılarına, makaleye çevrilmelerine ve yazarlarının cinsiyetlerine göre dağılımları nasıldır? Ayrıca tezlerin sonuçlarındaki ve önerilerindeki ortak noktalar nelerdir?

2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı, “DKAB Ders Kitapları” üzerine yapılan lisansüstü tezlerin farklı kriterlere göre incelenip analiz edilmesi, çalışmaların tarihsel seyri ve güncel durumu ile ilgili değerlendirmeler yapılması, ayrıca araştırmacılara alandaki boşluklarla ve çalışılma ihtiyacı olan konularla ilgili bilgiler sunulmasıdır.

Yapılan literatür taraması sonucunda, özel olarak DKAB Ders Kitapları lisansüstü tezlerini inceleyen bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Çalışmanın bu anlamda ilk olması nedeniyle önemli olduğu düşünülebilir. Ayrıca ortaya çıkan bulguların araştırmacılara,

---

¹⁴ Gordon Marshall, *Sosyoloji Sözlüğü*, çev. Osman Akınhay - Derya Kömürcü (Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 1999); İhsan Sezal, *Sosyolojiye Giriş* (Ankara: Martı Kitap ve Yayınları, 2002).

çalışma konusu belirlemelerinde ve bütüncül olarak araştırmaları yorumlamalarında yardımcı olabileceği düşünüldüğünden bu anlamda da önemli olduğu söylenebilir.

3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmada incelenen tezlere, Ulusal Tez Merkezi internet adresinden erişilmiştir. Çalışma bu veri tabanı ile sınırlıdır. Araştırma, 1996 ile Kasım 2022 tarihine kadar erişimine izin verilen tezleri kapsamaktadır. Ayrıca tezler, veri tabanında aranırken Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı şeklinde arandığından, bu başlığı içeren tezler ile sınırlıdır. Sonuç olarak araştırma, 4 doktora ve 31 yüksek lisans tezinin verilerini içermektedir.

4. İlgili Literatür

Araştırma konusu ile ilgili literatür taraması yapılmış, DKAB Ders Kitapları tezlerini inceleyen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Farklı derslerle ilgili tez incelemelerinin yapıldığı görülmüştür. Güven ve Püsküllü (2017) Hayat Bilgisi, Şahin ve Başgül (2019) Matematik, Alaca (2020) Sosyal Bilgiler, Doğan, Ekinci ve Doğan (2020) Fen Bilimleri, Temizkan (2021) Türkçe, Kırmıt (2022) ise Tarih ders kitapları ile ilgili tezleri incelemiştir. Bunların dışında ilahiyat ve din eğitimi içerikli araştırmalarda, tez ve makaleler incelenmiştir.

Kaymakcan ve Ünsal (2004), 1952-2003 yılları arasında, ilahiyat fakülteleri dergilerinde yayımlanan makaleleri incelemiştir.¹⁵ Çoştı (2006), 1985 yılından itibaren OMÜ Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı'ndaki tamamlanmış tezlerin dağılımlarını incelemiştir.¹⁶ Öcal (2008), din eğitiminin tarihi gelişimini ele almış, alanın önde gelen akademisyenlerin çalışmalarına yer vermiştir.¹⁷ Kızılabdullah (2009), İlahiyat Fakülteleri'ndeki din eğitimi alanındaki çalışmaları değerlendiren bir çalışma yapmıştır.¹⁸ Altun (2015), din eğitimi alanındaki bilimsel çalışmaların seyrini değerlendirmiştir.¹⁹

---

¹⁵ Recep Kaymakcan - Bilal Unsal, "İlahiyat Fakülteleri Dergilerinde Yayımlanan Din Eğitimi Konulu Makaleler Üzerine Bir Değerlendirme", *Değerler Eğitimi Dergisi* 2/6 (01 Nisan 2004), 51-76.

¹⁶ Yakup Çoştı, "O.M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri Anabilim Dalında Tamamlanmış Lisansüstü Tezler Üzerine Bir Araştırma", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 22/22 (01 Mayıs 2006), 231-245.

¹⁷ Mustafa Öcal, "Türkiye'de Din Eğitimi Tarihi Literatürü", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* 12 (01 Eylül 2008), 399-430.

¹⁸ Yıldız Kızılabdullah, "İlahiyat Fakültelerinin Kuruluşundan Bugüne Din Eğitimi Bilimi Alanında Yapılan Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme", *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi* 1 (01 Şubat 2009), 305-314.

¹⁹ Veysel K. Altun, "Din Eğitimi Alanındaki Bilimsel Çalışmaların Seyri Hakkında Bir Değerlendirme", *Artuklu Akademi* 2/2 (28 Aralık 2015), 1-27.

Türkan (2015), din eğitimi alanındaki tezleri içerik ve yöntem açısından incelemiştir.²⁰ Yorulmaz (2016), 1954-2015 yılları arasında yapılmış din eğitimi tezleri üzerine genel bir değerlendirme yapmıştır.²¹ Göçer, Köseoğlu, Ürünibrahimoğlu ve Bayat (2020), DKAB eğitimini temel alan lisansüstü tezleri incelemiştir.²² Çanakçı, (2020), 1986-2019 yılları arasında yapılmış din eğitimi başlıklı tezleri farklı değişkenlere göre incelemiştir.²³ Güneş (2021), 1925-2020 yılları arasında, akademik dergilerde yayınlanmış, konusu din eğitimi olan makalelerin bibliyometrik analizini yapmıştır.²⁴ Uğurlu (2022), 2015-2021 yılları arasında, din eğitimi alanında yapılmış tezleri analiz etmiştir.²⁵

5. Yöntem

Çalışmada, DKAB Ders Kitapları ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin, farklı değişkenlere göre incelenmesi; ayrıca araştırmacılara, çalışmaların seyri ve özellikleri ile ilgili bütüncül bilgiler verilmesi amaçlanmıştır. Araştırma, 1996-2022 tarihleri arasındaki tezleri kapsadığından, nicel yöntemin kesitsel tarama deseni²⁶ ile yapılmıştır. Ayrıca bu çalışma, literatür taraması ve doküman incelemesi içermesinden dolayı, nitel yöntem²⁷ özelliklerine de sahiptir. Araştırma için, nicel ağırlıklı ve nitel destekli bir araştırma ifadesi kullanılabilir. Araştırmada iki yöntemden istifade edilmesine rağmen bu araştırma, karma bir araştırma değildir. Çünkü karma araştırmaların kendine has desenleri, aşamaları, veri toplama ve analiz yöntemleri bulunmaktadır.²⁸ Araştırmada elde edilen verilerin çoğunluğunda betimsel analiz; verilerin yorumlanması ile tezlerin öneri ve sonuç kısımlarında ise içerik analizi uygulanmıştır.²⁹ Betimsel analiz yapılırken, ulaşılan veriler başta belirlenen temalara göre

²⁰ Musa Türkan, *Türkiye’de Din Eğitimi Alanında Yapılan Lisansüstü Çalışmaların İçerik ve Yöntem Açısından İncelenmesi* (Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015).

²¹ Bilal Yorulmaz, “Türkiye’de Din Eğitimi Alanında Yapılan Lisansüstü Çalışmalar Hakkında Genel Bir Değerlendirme”, *Öneri Dergisi* 12/46 (10 Ağustos 2016), 41-62.

²² Veysel Göçer vd., “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Temel Alan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi”, 2020, 53-67.

²³ Ahmet Ali Çanakçı, “Türkiye’de Yapılan Din Eğitimi Başlıklı Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri Üzerine Bir Analiz (1986-2019)”, *The Journal of Academic Social Science Studies* 13/79 (2020), 277-306.

²⁴ Adem Güneş, “Akademik Dergilerde Yayınlanan Din Eğitimi Konulu Makalelerin Bibliyometrik Analizi (1925-2020)”, *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 12 (28 Aralık 2021), 199-222.

²⁵ Zeynep Uğurlu, “2015-2021 Yılları Arasında Din Eğitimi Alanına Dair Lisansüstü Tezleri Üzerine Bir Analiz”, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 12/2 (02 Ağustos 2022), 1319-1338.

²⁶ Şener Büyükoztürk vd., *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Pegem Akademi, 2017), 16.

²⁷ Ferhat Sayım, *Sosyal Bilimlerde Araştırma ve Tez Yazım Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, 2021), 55-59.

²⁸ John W. Creswell - Vicki L. Plano Clark, *Karma Yöntem Araştırmaları: Tasarımı ve Yürütülmesi*, çev. Yüksel Dede - Selçuk Beşir Demir (Ankara: Anı, 2015).

²⁹ Ünsal Sığırı, *Nitel Araştırma Yöntemleri* (İstanbul: Beta B, 2021), 276-282.

özetlenir ve yorumlanır. İçerik analizinde ise betimsel analizde özetlenip yorumlanan veriler, daha derin işlemlerle fark edilmeyen kavram ve temalara ulaşılmaya çalışılır.³⁰

6. İncelenen Lisansüstü Tezler

Araştırmanın evrenini, YÖK Ulusal Tez Veri Merkezi resmi internet sitesinde 2022 yılı Kasım ayına kadar yayınlanmış, DKAB Kitapları başlığı bulunan toplamı 49 olan doktora ve yüksek lisans tezleri oluşturmaktadır. Bu tezlerin sayısı, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt (kriter) örnekleme³¹ kullanılarak 35'e indirilmiştir. Çalışma grubunu belirlerken kullanılan ölçütler, başlığında “*Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı*” ifadesi bulunanlar, özel olarak (sadece) bu ders kitabını inceleyen, erişimine izin verilen ve PDF olarak ulaşılabilen tezler olmuştur. İncelenen tezlerin yazarları ve yılları şu şekilde sıralanmaktadır:

Hasan Dam (1996)³², Hatice Diler (2001)³³, Emine Kazan (2003)³⁴, Fatma Betül Aybar (2008)³⁵, Kamil Şahin (2010)³⁶, Derya Güner (2010)³⁷, Muhammed Muhdi Gündüz (2010)³⁸,

---

³⁰ Ali Yıldırım - Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, 2016), 242-255.

³¹ Yıldırım - Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 122.

³² Hasan Dam, *İlköğretim 1. Kademe (4-5) Öğrencilerinin Din Hakkında Sordukları Sorular ve Bu Sorular Açısından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi* (Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1996).

³³ Hatice Diler, *İlköğretim 4. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi* (Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001).

³⁴ Emine Kazan, *4. ve 5. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarında Allah İnancının Öğretimi* (Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2003).

³⁵ Fatma Betül Aybar, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarında Kullanılan İçerik ve Etkinliklerin İnanç Öğrenme Alanı Kazanımlarının Gerçekleşmesine Katkısı (Ders Kitaplarına Dayalı İçerik Analizi)* (Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008).

³⁶ Kamil Şahin, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders ve Öğretmen Kılavuz Kitaplarının Ders Kitabı İnceleme Kriterlerine Göre Değerlendirilmesi (Muğla İli Örneği)* (Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010).

³⁷ Derya Güner, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarında Ahlak Öğrenme Alanında Kullanılan Ayetlerin Din Öğretimi Açısından İncelenmesi* (Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010).

³⁸ Muhammed Muhdi Gündüz, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi V. Sınıf Ders Kitabının Gagne'nin Öğretim İlkelerine Göre İçerik Açısından İncelenmesi* (Konya: Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010).

Zeynep Şimşek Özkan (2011)³⁹, Safinaz Asri (2011)⁴⁰, Sümeyra Bilecik (2012)⁴¹, Kenan Şahin (2013)⁴², Mehmet Sait Gündüz (2013)⁴³, Rahime Taş (2014)⁴⁴, Cemil Osmanoglu (2014)⁴⁵, Hikmetullah Ertaş (2015)⁴⁶, Emine Peltek (2015)⁴⁷, Sibel Kandemir (2015)⁴⁸, Bekir Çuhadar (2017)⁴⁹, Hacer Çeken (2011)⁵⁰, Mehmet Mezher Gümüş (2018)⁵¹, Hatice Karşlı (2018)⁵²,

³⁹ Zeynep Şimşek Özkan, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabının Yapılandırma Anlayışına Uygunluğunun İncelenmesi (6. Sınıf Örneği)* (Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011).

⁴⁰ Safinaz Asri, *Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Öğretim Programı Ders Kitabı Uyumu* (Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2011).

⁴¹ Sümeyra Bilecik, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 4. ve 5. Sınıf Ders Kitaplarındaki Ayet Çevirilerinin Öğrenci Algı Düzeylerine Göre İncelenmesi* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012).

⁴² Kenan Şahin, *İlköğretim II. Kademe Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarında Ahlak Öğrenme Alanında Kullanılan Hadislerin Din Öğretimi Açısından İncelenmesi* (Elazığ: Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013).

⁴³ Mehmet Sait Gündüz, *Şafii Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenleri Açısından İlköğretim Din Kültürü Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi (Batman İli Örneği)* (Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013).

⁴⁴ Rahime Taş, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarında Ahlak Öğrenme Alanında Kullanılan Hadisler ve Eğitim-Öğretim Açısından Değerlendirilmesi (4.-8. Sınıflar)* (Ağrı: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014).

⁴⁵ Cemil Osmanoglu, *Orta Öğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) Öğretim Programında ve Ders Kitaplarında Çoğulculuk* (Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2014).

⁴⁶ Hikmetullah Ertaş, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarında Kullanılan Hadis Materyalinin Tespit ve Tahlili* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2015).

⁴⁷ Emine Peltek, *Dini Çoğulculuğun İmkanı: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitapları Örneği* (Şanlıurfa: Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015).

⁴⁸ Sibel Kandemir, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 4. Sınıf Ders Kitaplarındaki Hadis Çevirilerinin Öğrenci Algı Düzeylerine Göre İncelenmesi* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2015).

⁴⁹ Bekir Çuhadar, *İlk Öğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı ve Ders Kitaplarında Birlikte/Bir Arada Yaşama Kültürü* (Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017).

⁵⁰ Hacer Çeken, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programında Zekât Konusunun Yeri ve Ders Kitaplarına Yansımaları* (Kars: Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017).

⁵¹ Mehmet Mezher Gümüş, *İlk ve Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarının Görsel Boyut ve İçerik Tutarlılığı Açısından İncelenmesi* (Kilis: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018).

⁵² Hatice Karşlı, *Ortaokul 5-8. Sınıflar DKAB Kitaplarında Okuma Metni, Şiir ve Kıssaların Hedef Değerleri Kazandırmadaki Etkisi* (Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018).

Emine Ögülmüş Doğan (2018)⁵³, Mustafa Çamurcu (2019)⁵⁴, Gül Nihal Karagöz (2019)⁵⁵, Abdülvahit Kamali (2019)⁵⁶, Nur Keleş Kahraman (2019)⁵⁷, Muhammet Bayrak (2019)⁵⁸, Abdülketim Tutmaz (2020)⁵⁹, Eyyüp Serkan Öncel (2020)⁶⁰, Zeki Çakan (2021)⁶¹, Buşra Adıyaman (2021)⁶², Büşra Duman (2021)⁶³, Sümeyye Tüzel Gülkaya (2022)⁶⁴, Hilal Alptürk (2022)⁶⁵, Esmâ Nur Gençalioğlu (2022)⁶⁶.

7. Veri Toplama Aracı

Araştırma konusu ile ilgili bir literatür taraması yapılmıştır. Tarama sonucunda ulaşılan çalışmalarda, tezler için kullanılan formlar ve bu formlardaki maddeler detaylı şekilde

⁵³ Emine Ögülmüş Doğan, *Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarının Öğrenme-Öğretme Süreçlerine Katkısı Bakımından Eğitsel Değeri* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018).

⁵⁴ Çamurcu, *İlköğretim 4. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabındaki Görsel Öğelerin Kazanım ve İçerik Bakımından İncelenmesi*.

⁵⁵ Gül Nihal Karagöz, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programında Namaz Konusunun Yeri ve Ders Kitaplarına Yansımaları* (Kars: Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019).

⁵⁶ Abdülvahit Kamali, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 6, 7 ve 8. Sınıf Ders Kitaplarında Allah İnsan İlişkisi* (Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019).

⁵⁷ Nur Keleş Kahraman, *Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarında Yer Alan Hz. Muhammed (s.a.s.) İle İlgili Ünitelerin Öğretim Programı Kazanımlarının Gerçekleşmesine Katkısı* (İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019).

⁵⁸ Muhammet Bayrak, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarındaki Alevilik-Bektaşilik Konularına İlişkin Alevi-Bektaşilerin Değerlendirmeleri-Başakşehir/Güvercintepe Örneği* (İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019).

⁵⁹ Abdülkerim Tutmaz, *Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarının Öğrencilerin Gelişim Düzeylerine Uygunluğu (5. ve 8. Sınıflar)* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020).

⁶⁰ Eyyüp Serkan Öncel, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarında Eleştirel Düşünmeye İlişkin Öğretmen Görüşleri* (Osmaniye İli Örneği) (Erzurum: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020).

⁶¹ Çakan, *Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*.

⁶² Buşra Adıyaman, *Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde İbadet Konularının Öğretiminde Mezhepler Üstü Yaklaşımın Ders Kitaplarına Yansımaları* (Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021).

⁶³ Büşra Duman, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarında Özdenetim Değeri* (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021).

⁶⁴ Sümeyye Tüzel Gülkaya, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarında Yer Alan İnanç Öğretiminin Sarmal Programlama Yaklaşımı Açısından Analizi* (Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022).

⁶⁵ Hilal Alptürk, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitaplarında İdeal Vatandaşlık Kurgusu (2002-2020)* (Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022).

⁶⁶ Esmâ Nur Gençalioğlu, *İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarındaki Dini Kavramlara Hâkimiyetleri Üzerine Bir Araştırma (Suluova örneği)* (Amasya: Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022).

incelenmiştir.⁶⁷ Tarama sonucunda, araştırma konusunun problemleri, amaçları ve ortaya çıkan bulgular doğrultusunda “DKAB Lisansüstü Tezleri İnceleme Formu” hazırlanmıştır. Tüm bulgulara bu form kullanılarak ulaşılmıştır. Formun hazırlanma sürecinde üç alan uzmanından görüşler alınmıştır. Özellikle madde sayısının aşırı olmaması, maddelerin çalışmanın problemleri ile ilgili olması, maddelerden hareketle işe yarar bulgulara ulaşılması şeklindeki önerileri dikkate alınmış ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

8. Verilerin Toplanması ve Analiz Süreci

Araştırmanın veri toplama ve analiz süreci şu aşamalardan oluşmuştur:

1. Belirtilen internet adresinden tezlere ulaşılmıştır.
2. 35 teze ulaşıldıktan sonra tezler, hazırlanan inceleme formundaki maddelere göre tek tek incelenmiştir.
3. İncelenen tezlerin sahip oldukları özellikler, inceleme formu ışığında, Excel programına aktarılmıştır.
4. Veriler, betimsel ve içerik analizine tabi tutularak gruplandırılmış, frekans, sayı, yüzdeleri hesaplanmış, şekil ve tablolarla raporlaştırılmıştır.
5. Word programındaki tablo ve grafik ekleme bölümleri aktif bir şekilde kullanılarak bulgular, okuyucular için daha düzenli hale getirilmeye çalışılmıştır.
6. Son aşamada, bulgular yorumlanmış ve diğer araştırma sonuçları ile tartışılmıştır.

9. Geçerlik, Güvenirlik (İnanırlık ve Aktarılabirlik)

Çalışmada, geçerliğin ve güvenirliğin arttırılması için bazı uygulamalar yapılmıştır. Araştırmacı yansız bir şekilde konuyu incelemiştir. İnceleme, hazırlanan bir değerlendirme formu ile belirli kriterlere göre yapılmıştır. Toplanan veriler ayrıntılı bir şekilde rapor edilip tablo ve şekillerle ifade edilmiştir. Aynı zamanda, alan uzmanlarınca bulgular incelenmiş, ulaşılan bulguların doğruluğu teyit edilerek çalışmanın inandırıcılığına katkı yapılmıştır.

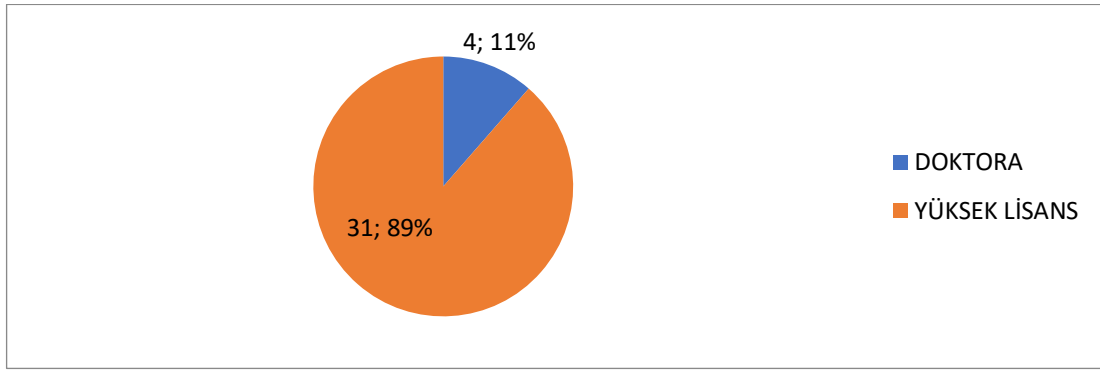
⁶⁷ Kaymakcan - Unsal, “İlahiyat Fakülteleri Dergilerinde Yayımlanan Din Eğitimi Konulu Makaleler Üzerine Bir Değerlendirme”; Çoştı, “O.M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri Anabilim Dalında Tamamlanmış Lisansüstü Tezler Üzerine Bir Araştırma”; Öcal, “Türkiye’de Din Eğitimi Tarihi Literatürü”; Kızılabdullah, “İlahiyat Fakültelerinin Kuruluşundan Bugüne Din Eğitimi Bilimi Alanında Yapılan Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme”; Göçer vd., “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Temel Alan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi”; Türkan, Türkiye’de Din Eğitimi Alanında Yapılan Lisansüstü Çalışmaların İçerik ve Yöntem Açısından İncelenmesi; Yorulmaz, “Türkiye’de Din Eğitimi Alanında Yapılan Lisansüstü Çalışmalar Hakkında Genel Bir Değerlendirme”; Çanakçı, “Türkiye’de Yapılan Din Eğitimi Başlıklı Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri Üzerine Bir Analiz (1986-2019)”; Güneş, “Akademik Dergilerde Yayımlanan Din Eğitimi Konulu Makalelerin Bibliyometrik Analizi (1925-2020)”; Uğurlu, “2015-2021 Yılları Arasında Din Eğitimi Alanına Dair Lisansüstü Tezleri Üzerine Bir Analiz”.

Veriler, yeterli düzeyde betimlenmeye çalışılmış ve aktarılabilirlik düzeyi arttırılmaya çalışılmıştır.

10. Bulgular

Araştırmanın problemi ve amaçları doğrultusunda, ulaşılan bulgular, tablo ve şekiller kullanılarak aşağıda verilmiştir.

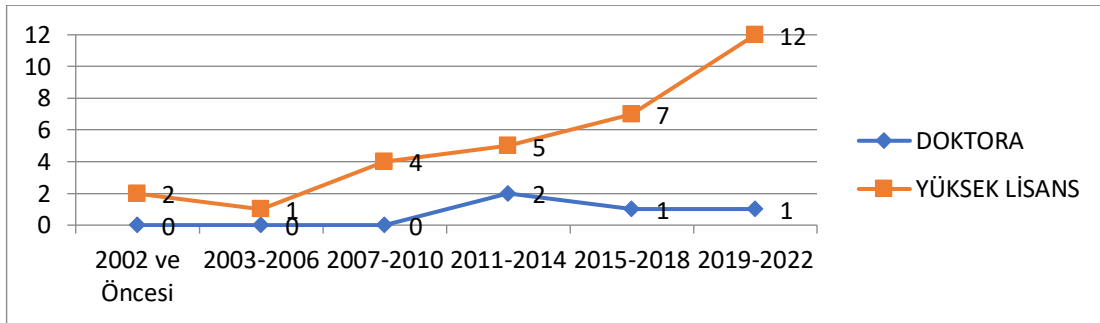
10.1. Tezlerin Program Türlerine Göre Dağılımı

Şekil 1 Tezlerin Program Türlerine Göre Dağılımı

Bulgular incelendiğinde, tezlerin 4'ünün (%11) doktora, 31'inin (%89) ise yüksek lisans düzeyinde olduğu anlaşılmıştır.

10.2. Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Şekil 2 Doktora ve Yüksek Lisans Tezlerinin Yıllara Göre Dağılımı

Tezlerin, 1996 ile 2022 yılları arasındaki dağılımı, Şekil 2'de, 4'er yıllık 6 eşit parçaya bölünerek gösterilmiştir. Dağılıma bakıldığında, sabit bir seyrin olmadığı ancak 2010'dan itibaren yapılan tezlerin sayısının arttığı görülmüştür. Doktora çalışmalarının tamamının 2010'dan sonra yapıldığı tespit edilmiştir. Bu durum, 2010 yılında uygulanmaya başlanan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın ve alandaki birikimin gelişmesi ile açıklanabilir.

10.3. Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Sıra	Üniversite	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam	%
1	Ağrı İbrahim Çeçen	-	1	1	3
2	Akdeniz	-	1	1	3
3	Amasya	-	1	1	3
4	Ankara	1	2	3	9,5
5	Atatürk	2	-	2	6
6	Çukurova	-	1	1	3
7	Dicle	-	1	1	3
8	Dokuz Eylül	-	1	1	3
9	Erciyes	1	2	3	9,5
10	Fırat	-	1	1	3
11	Harran	-	1	1	3
12	Hitit	-	1	1	3
13	İnönü	-	1	1	3
14	İstanbul	-	2	2	6
15	Kafkas	-	2	2	6
16	Kilis 7 Aralık	-	1	1	3
17	Kocaeli	-	1	1	3
18	Marmara	-	2	2	6
19	Necmettin Erbakan	-	2	2	6
20	Ondokuz Mayıs	-	1	1	3
21	Recep Tayyip Erdoğan	-	1	1	3
22	Selçuk	-	2	2	6
23	Tokat Gaziosmanpaşa	-	1	1	3

Tablo 1 Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Tablo 1'e bakıldığında, DKAB Ders Kitabı üzerine yüksek lisans ve doktora tezlerinin, 23 farklı üniversitede yapıldığı görülmüştür. En fazla tez, 3'er kez ile Ankara, Erciyes ve Fırat Üniversiteleri'nde bitirilmiştir. Atatürk Üniversitesi 2 doktora tezi ile doktora düzeyinde ön plana çıkmıştır. 15 üniversitede, 1'er tez (%3) tamamlanırken 6 üniversitede 2'şer tez (%6) bitirilmiştir.

10.4. Tezlerin Danışman Unvanlarına Göre Dağılımı

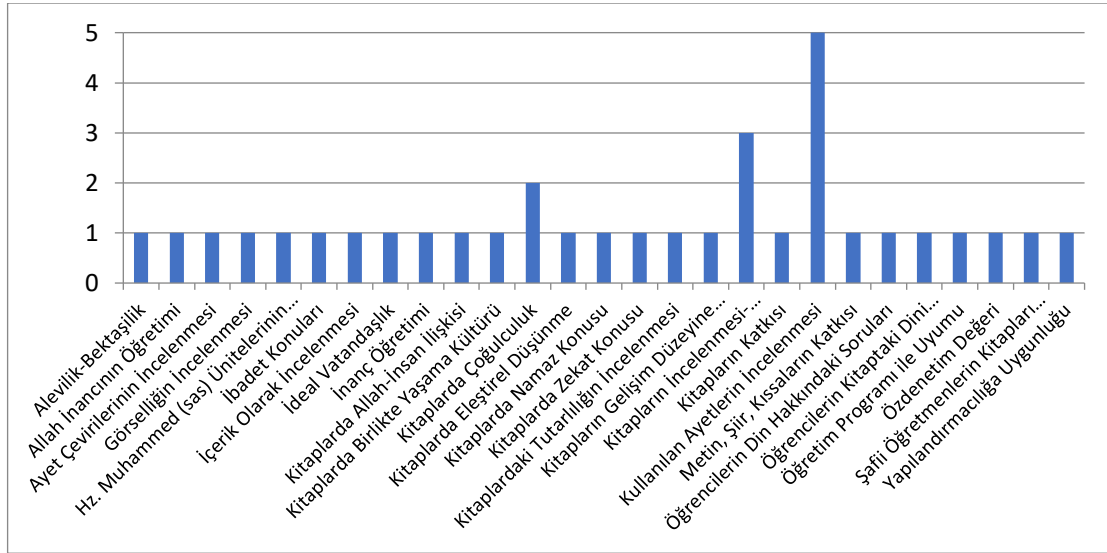
Danışman unvanları dağılımı incelendiğinde, tezlerde danışmanların 12'sinin (%34,2) Prof. Dr., 11'inin (%31,4) ise Doç. Dr. olduğu anlaşılmıştır. Doktora tezlerinin tamamında danışmanların Prof. Dr. olduğu görülmüştür. Yüksek lisans tezlerinde unvanların, Doç. Dr. 11, Prof. Dr. 8, Dr. Öğr. Üyesi 7 ve Yrd. Doç. Dr. 5 olarak sıralandığı görülmüştür.

10.5. Tezlerin Konulara Göre Dağılımı

10.5.1. Doktora Tezlerinin Konu Dağılımı

Dört doktora tezinin konu dağılımlarına bakıldığında, her birinin farklı bir konuyu incelediği görülmüştür. İncelenen konular; öğretim programı ile kitabın uyumu, kitaplardaki çoğulculuk, kullanılan hadislerin incelenmesi ve kitaplardaki eleştirel düşünmedir.

10.5.2. Yüksek Lisans Tezlerinin Konu Dağılımı

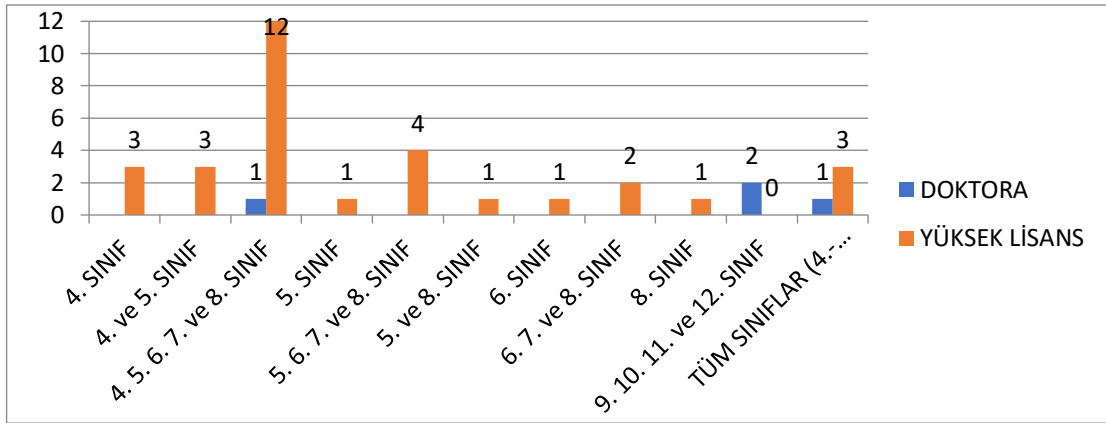
Şekil 3 Yüksek Lisans Tezlerinin Konularına Göre Dağılımı

Şekil 3'teki konu dağılımına bakıldığında, 27 farklı konunun incelendiği görülmüştür. Kitaplardaki ayetlerin incelenmesi, en fazla incelenen konu olmuştur. Kitapların genel olarak incelenmesi ve çoğulculuk konuları da diğer konulara göre daha fazla incelenmiştir. Diğer tüm konu başlıkları birer kez araştırılmıştır.

10.6. Tezlerin Eğitim Kademelerine Göre Dağılımı

Bulgulara bakıldığında, en çok incelenen kademenin 29 ile İlköğretim kademesi (%82,3) olduğu görülmüştür. Özellikle yüksek lisans tezlerinin %90,3'lük büyük bir kısmı bu kademe içerisindedir. Yüksek lisans tezlerinde ayrıca Ortaöğretim kademesinin incelenmemiş olması, diğer önemli bir bulgudur. Doktora tezlerinde ise ortaöğretim kademesi 2, diğer kademeler birer kez incelenmiştir.

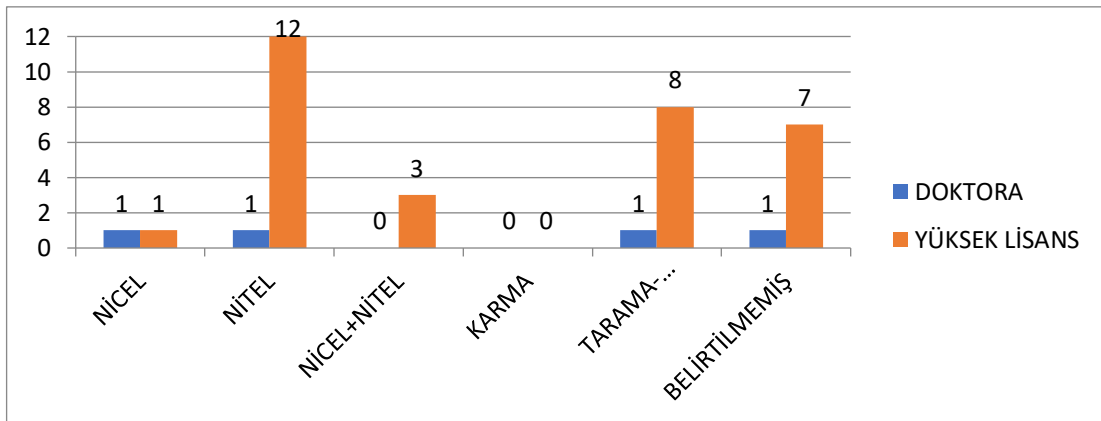
10.7. Tezlerin Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı

Şekil 4 Tezlerin Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımı

Şekil 4'teki sınıf seviyeleri gruplandırılırken, tezlerin sonuçlarından hareket edilmiştir. Bulgulara bakıldığında, en çok incelen sınıf seviyesinin 13 tez (12 yüksek lisans + 1 doktora) ile 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf seviyesi olmuştur. İlköğretim kademesinin bir önceki şekilde olduğu gibi burada da sayı olarak ortaöğretimden daha çok olduğu görülmüştür. Doktora tezlerinde 2 tez ile lise seviyesi daha fazla incelenmiştir. En az incelenen sınıf seviyeleri ise 5. Sınıf, 5. ve 8. Sınıf, 6. Sınıf ve 6., 7. ve 8. Sınıf ve 8. Sınıf seviyeleri olmuştur.

10.8. Tezlerin Yöntemlerine Göre Dağılımı

Şekil 5 Tezlerin Yöntemlerine Göre Dağılımı

Şekil 5'te belirtilen yöntem isimleri, tamamen yazarların yöntem kısımlarında verdikleri bilgilerden alınmış olup araştırmacı tarafından bir ekleme veya tahmin yapılmamıştır. Dağılıma bakıldığında, en çok kullanılan yöntemin 12 yüksek lisans ve 1 doktora tezi olmak üzere toplam 13 tez (%37) ile nitel yöntem olduğu görülmüştür. 9 tez (%25,7) tarama-literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. 8 tezde (%22,8) yöntem bilgisi belirtilmemiştir. 3 tezde nitel ve nicel yöntemin birlikte kullanıldığı belirtilirken karma yöntemin hiç kullanılmadığı tespit edilmiştir. Nicel yöntem sadece 2 tezde yöntem olarak belirtilmiştir.

10.9. Tezlerin Desenlerine Göre Dağılımı

Bulgular incelendiğinde, 25'i yüksek lisans ve 2'si doktora tezi olmak üzere toplam 27 tezde (%77,1), desen bilgisinin verilmemiş olduğu anlaşılmıştır. Tarama deseni 3, durum çalışması deseni 2 tezde kullanılmıştır. İlişkisel tarama, eylem araştırması ve saha taraması desenleri ise birer kez kullanılmıştır.

10.10. Tezlerin Ana Bilim Dallarına Göre Dağılımı

Dağılım incelendiğinde en fazla belirtilen A.B.D.'nin 20 yüksek lisans ve 3 doktora tezi olmak üzere toplam 23 tez (%65,7) ile Felsefe ve Din Bilimleri A.B.D.'nin olduğu görülmüştür. 9 tez ile İlköğretim DKAB Eğitimi Ana Bilim Dalı ikinci sırada yer almıştır. Temel İslam Bilimleri ve Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi birer kez belirtilmiştir. Bir tezde ise bu bilgi yer almamıştır.

10.11. Tezlerin Bilim Dallarına Göre Dağılımı

Tezlerin bilim dalları dağılımına bakıldığında, ilk dikkat çeken bulgu, 14'ü yüksek lisans ve 1'i doktora tezi olmak üzere 15 tezde bilim dalı bilgisinin belirtilmemiş olmasıdır. Diğer önemli sonuç, 12 yüksek lisans ve 2 doktora tezi olmak üzere toplam 14 tezin bilim dalının Din Eğitimi olmasıdır. İlköğretim DKAB Eğitimi 3, İslam Mezhepleri Tarihi, Felsefe ve Din Bilimleri ile Siyaset ve Sosyal Bilimler ise birer kez belirtilmiştir.

10.12. Tezlerin Örneklem Türlerine Göre Dağılımı

Bulgulara bakıldığında, en dikkat çekici sonuç, 35 tezdten 31'inde (%88,5), örneklem türü ile ilgili bilgi verilmemiş olmasıdır. Tesadüfi örnekleme 2, amaçlı örnekleme ve evrenin tamamı yöntemi ise birer tezde kullanılmıştır.

10.13. Tezlerin Örneklem Büyüklüklerine Göre Dağılımı

10.13.1. Doktora Tezleri Örneklem Büyüklükleri Dağılımı

Dağılıma bakıldığında, 4 doktora tezdinden 3'ünde örneklem-çalışma grubu ile bilgi verilmediği anlaşılmıştır. 1 tezde 101-150 arasında bir örneklem büyüklüğü belirtilmiştir.

10.13.2. Yüksek Lisans Tezleri Örneklem Büyüklükleri Dağılımı

Bulgular incelendiğinde, doktora tezlerinde çıkan sonucun burada da geçerli olduğu görülmüştür. 31 tezdten 22'sinde örneklem-çalışma grubu ile bilgiye rastlanılmamıştır. En çok 0-50 ile 51-100 arası 3'er tez şeklinde çıkmıştır. 101-150 arası ise 2 kez belirtilmiştir.

10.14. Tezlerin Veri Kaynaklarına Göre Dağılımı

Sıra	Veri Kaynakları	Doktora	Yüksek Lisans	Toplam
1	Öğretmen	1 (%25)	4 (%12,9)	5 (%14,3)
2	Öğrenci	0	3 (%9,7)	3 (%8,5)
3	Öğretmen + Öğrenci	0	1 (%3,2)	1 (%2,9)
4	Veli	0	1 (%3,2)	1 (%2,9)
5	Doküman	3 (%75)	22 (%71)	25 (%71,4)

Tablo 2 Tezlerin Veri Kaynaklarına Göre Dağılımı

Tablo 2 incelendiğinde, tezlerin %71,4'ünde (n=25) veri kaynağı olarak dokümanın kullanıldığı görülmüştür. İkinci olarak 5 tezde (%14,3) öğretmenlerin veri kaynağı olduğu anlaşılmıştır. Sonra sırasıyla 3 tezde öğrenci, birer tezde ise öğretmen + öğrenci ile veli, veri kaynağı olarak kullanılmıştır.

10.15. Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Sıra	Veri Toplama Araçları	Doktora	Yüksek Lisans	Toplam
1	Doküman + Anket	1 (%25)	3 (%9,7)	4 (%11,4)
2	Doküman + Anket + Mülakat	0	1 (%3,2)	1 (%2,9)
3	Doküman + Gözlem	0	3 (%9,7)	3 (%8,5)
4	Doküman + Görüşme	0	3 (%9,7)	3 (%8,5)
5	Doküman + Ölçek	0	1 (%3,2)	1 (%2,9)
6	Doküman	3 (%75)	20 (%64,5)	23 (%65,8)

Tablo 3 Tezlerin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Tablo 3'e bakıldığında, veri türleri sonuçları ile paralel olarak 23 tezin (%65,8) veri toplama aracı olarak dokümanı kullandığı görülmüştür. 4 tez (%11,4) doküman + anketi kullanırken 3'er tez doküman + görüşme ile doküman + gözlem kullanmıştır. Burada dikkat çeken sonuçlardan biri, 12 araştırmacının birden fazla veri toplama aracı kullanmasıdır. Kalan veri toplama araçları ise birer kez kullanılmıştır.

10.16. Tezlerinin Veri Analiz Tekniklerine Göre Dağılımı

Veri Analiz Tekniği	Doktora	Yüksek Lisans	Toplam	Veri Analiz Tekniği	Doktora	Yüksek Lisans	Toplam
Betimsel Analiz	-	3	3	Betimsel Analiz + İçerik Analizi	-	1	1
İçerik Analizi	1	6	7	Doküman Analizi + İçerik Analizi	-	2	2
Söylem Analizi	1	-	1	Nicel Betimsel İstatistik + Güvenirlilik Analizi	-	1	1
Metin Analizi	-	1	1	Belirtilmemiş	2	17	19

Tablo 4 Tezlerin Veri Analiz Tekniklerine Göre Dağılımı

Tablo 4'te gösterilen sonuçlara bakıldığında, örneklem türü ve örneklem sayılarındaki bilgi verilmemesi sonucu ile benzerlik gösterdiği anlaşılmıştır. 17 yüksek lisans ve 2 doktora tezi olmak üzere toplam 19 tezde (%54,2), veri analiz teknikleri konusunda bilgi verilmediği anlaşılmıştır. İçerik analizi 7 kez (%20) ve betimsel analiz ise 3 kez (%8,5) veri analiz tekniği olarak kullanılmıştır. Söylem analizi ve metin analizi ile diğer iki analiz tekniği birer kez kullanılmıştır.

10.17. Tezlerin Geçerlik-Güvenirlilik Bilgilerine Göre Dağılımı

Dağılıma bakıldığında, 24 yüksek lisans (%77,5) ve 2 doktora tezinde (%50) bu bilgilerin yer almadığı anlaşılmıştır. 7 yüksek lisans (%22,5) ve 2 doktora tezinde (%50) ise bu konu ile ilgili açıklamalar yapıldığı belirlenmiştir.

10.18. Tezlerin Kaynakçadaki Kaynak Sayılarına Göre Dağılımı

Tezlerin kaynakça bölümlerindeki kaynaklar sayılmış, ardından aritmetik ortalamaları alınmıştır. Bulgular incelendiğinde, doktora tezlerinde ortalama 249 kaynak, yüksek lisans tezlerinde ise 88 kaynak kullanıldığı görülmüştür.

10.19. Tezlerin Makaleye Çevrilme Dağılımı

Dağılım incelendiğinde, 4 doktora tezinden 2'sinin (%50) makaleye çevrilerek yayınlandığı görülmüştür. Yüksek lisans tezlerinin ise 28'i (%90,3) makale olarak yayınlanmazken 3'ü (%9,7) yayınlanmıştır.

10.20. Tezlerin Yazarlarının Cinsiyet Dağılımı

Dağılım incelendiğinde, tezlerin %57,1' ini (n=20) kadınların %42,9' unu ise (15) erkeklerin tamamladığı görülmüştür. Doktora dağılıma bakıldığında, 4 yazardan 3'ünün (%75) erkek, 1'inin (%25) ise kadın olduğu anlaşılmıştır. 31 yüksek lisans tezinin 19'u kadın (%61,3), 12'sini ise erkek (%38,7) yazar tamamlamıştır.

10.21. Tezlerin Sonuçları

Tezlerin sonuç bölümleri incelenmiş, sonuçlardaki benzerlik ve farklılık ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır. Makalede, tezlerdeki tüm sonuçları vermenin zorluğundan dolayı en fazla tekrarlanan ve farklı çıkan sonuçlara öncelik verilmiştir.

Tezlerde farklı sınıflarla ilgili ders kitapları incelenmiş olmasına rağmen bazı ortak sonuçların çıkmış olması, kitaplardaki olumlu ve olumsuz özelliklerin bir kısmının benzerlik gösterebildiği, kitaplarla ilgili sorunların ortak olabildiği sonucunu ortaya çıkarabilir. Bununla birlikte aynı özelliklerle ilgili bir tezde olumlu sonuçlara ulaşılırken başka bir tezde olumsuz sonuçlara da ulaşılabilmektedir. Sonuçların bu şekilde farklılık göstermesinde, tezlerin yoğunlaştığı kavramlar ve veri kaynakları, yazarın araştırma konusuna yaklaşımı ve konu ile ilgili bilgi düzeyi, ders kitaplarının sınıf seviyelerinin farklı olması, veri toplama ve analiz yöntemlerinin farklılığı, ders kitaplarını hazırlayan yayınevi ve yazarların farklı özelliklere sahip olmaları gibi etkenler rol oynamış olabilir.

Sonuçlara bakıldığında, olumsuz sonuçların olumlu sonuçlardan daha fazla çıktığı bazı konular şunlardır:

- Ayet, hadis içerikleri, sayısı ve dili,
- Etkinliklerin içeriği, sayısı ve türü,
- Öğrencilerin ilgi, istek, soru ve ihtiyaçlarına uygunluğu,
- Günlük hayatla ilişkisi ve güncelliği,
- Öğrencilerin seviyelerine, gelişim özelliklerine uygunluğu,
- Kitaplardaki yönergeler, açıklamaların yeterliliği.

Sonuçlara bakıldığında, olumlu sonuçların olumsuz sonuçlardan daha fazla çıktığı bazı konular ise şunlardır:

- Kitabın içeriği, muhtevası amaçlara, kazanımlara ulaşmak için...
- Kitabın dili, anlatımı, üslubu açık sade...
- Görsellik-resimler, sayı ve tür olarak, konular için...
- Verilen örneklerin öğrencilere yarar düzeyi...
- Öğretmenler ve veliler, bu dersin birinci sınıftan itibaren verilmesini istemektedir.
- Konular, içerik, öğretim programına, genel ve özel amaçlara uygundur.

10.22. Tezlerin Önerileri

Tezlerin önerileri incelendiğinde; görsellerin, ilgi-merak düzeyinin, kısa-hikaye sayısının, sözlük bölümlerinin, metinlerin anlaşılabilirlik düzeylerinin, günlük hayatla ilişki düzeyinin, öğrencilerin gelişim özelliklerine ve seviyelerine uygunluğun, ayet-hadis bölümlerinin, etkinlik sayı ve türlerinin iyileştirilmesi istenmiştir. İlave olarak kitapların uzman gruplarca hazırlanması, uygulamalara ağırlık verilmesi, hizmet içi eğitimlerin artırılması, teknolojik araçlar başta olmak üzere yardımcı kaynak kullanımının artırılması, geliştirilmesi ve ders kitabı araştırmalarının artırılması önerilmiştir.

Sonuç ve Tartışma

DKAB ders kitapları üzerine yapılmış lisansüstü tezleri inceleyen bu çalışmada, aşağıdaki sonuçlara ulaşılmış ve literatür ile birlikte tartışma yapılmıştır.

İncelenen 35 tezin %89'unun (n=31) yüksek lisans, %11'inin ise (n=4) doktora tezi olduğu belirlenmiştir. Diğer araştırma sonuçları incelendiğinde, yüksek lisans oranlarını, Uğurlu (2022) %80, Temizkan (2021) %95, Alaca (2020) %96,9 ve Çanakçı (2020) %78 olarak tespit etmiştir. Tüm bu sonuçlar, araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Sonuçlardan hareketle, tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezi olduğu sonucuna ulaşılabilir. Diğer açıdan sonuçlara bakılınca, doktora seviyesinde bu kadar az çalışma yapılmasının bazı nedenleri olabilir. Sürecin uzun olması, maddi külfetinin fazla olabilmesi, akademik anlamda zorlayıcı olabilmesi, bir işte çalışırken doktorayı devam ettirmenin zorluğu ve olumsuz etkileri, aileye ayrılan zamanın kısıtlanabilmesi, çevrenin olumsuz anlamda etkileyebilmesi gibi etkenler bu durumun nedenleri olarak sayılabilir. Son olarak ise yüksek lisans yapanların çoğunun akademisyen olmayışından dolayı doktora ihtiyacı duymaması gerekçe olarak gösterilebilir.

Çalışmada, yıllık tez sayılarında, 2010 yılından itibaren artış olduğu ve doktora tezlerinin 2010'dan sonra yapıldığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Tezlerin yıllara göre sayılarının değişmesinde danışman öğrenci ilişkileri, öğrencilerin çalışma ve özel şartları, üniversitelerin lisansüstü öğrenci kontenjanları, bu konulara yönelimin farklılaşması gibi etkenler etkili olmuş olabilir. Göçer ve diğerleri (2022), tezlerin yarıdan fazlasının 2010'dan sonra yayınlandığını belirtmiştir. Bu sonuç, araştırma sonucu ile benzerlik göstermektedir. Türkan (2015), 2005'ten itibaren tez sayılarında artış görüldüğünü belirtirken Yorulmaz (2016) araştırmasında, tez sayılarının düzensiz bir seyir izledikten sonra 2001'den itibaren artmaya başladığını tespit etmiştir. Çanakçı (2020), son on yıllık periyotta tez sayılarının tekrar ivme kazandığını belirtmiştir. Alaca (2020) ise 2015 yılından itibaren tez sayılarının artış gösterdiğini belirlemiştir. Bu dört sonuç, araştırma sonucuyla kısmen farklılık göstermekle birlikte sonuçlara ayrıntılı bakıldığında, özellikle 2000'li yılların başından itibaren din eğitimi ve din kültürü araştırmalarında bir artış olduğu görülebilir. Bu durumda, öğretim

programlarında yapılan değişikliklerin, üniversitelerde açılan bölüm ve alınan lisansüstü öğrenci sayılarının arttırılmasının ayrıca akademik kadrolardaki artışların etkili olduğu söylenebilir.

Tezlerin yapıldığı üniversiteler incelendiğinde, 23 farklı üniversitede lisansüstü çalışmanın yapıldığı; en çok çalışmanın 3'er tez ile Ankara, Erciyes ve Fırat Üniversiteleri'nde yapıldığı tespit edilmiştir. Üniversiteler arasındaki sayı farklılıklarında, danışman hocaların tez ve makale çalışmaları geçmişleri, akademik personel sayıları ve öğrencilerin ilgileri etkili olmuş olabilir. Uğurlu (2022), Çanakçı (2020), Yorulmaz (2016) ve Türkan (2015), din eğitimi tezlerini inceleyen araştırmalarında, en fazla çalışmanın yapıldığı üniversitenin Marmara Üniversitesi olarak belirlemişlerdir. Bu sonuçlar araştırma sonucu ile farklılık göstermektedir. Göçer ve diğerleri (2020) ise en çok tez yayınlanan üniversiteleri Ankara ve Marmara Üniversiteleri olarak belirlemiştir. Bu sonuç, Ankara Üniversitesi özelinde araştırma sonucu ile kısmen benzerlik göstermektedir. Sonuçların bu şekilde çıkmasında, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin birikimi ve İstanbul'un okumaya elverişli olması gibi etkenler etkili olmuş olabilir. Çok az tez çalışması yapılan üniversiteler, İlahiyat anlamında gelişimlerinin başında olan, akademisyen ve öğrenci sayısı anlamında nicelik ve nitelik olarak gelişimini sürdüren üniversitelerdir denebilir. Alaca (2020), Temizkan (2021) ve Kırmıt (2022) ise en çok tezin Gazi Üniversitesi'nde yapıldığı sonuçlarına ulaşmışlardır. Bu sonuç da araştırma sonucu ile farklılık göstermektedir. Sonuçlarda, farklı alanlarda araştırma yapılması, bölümlerin kuruluşlarının ve gelişimlerinin farklılık göstermesi etkili olmuş olabilir.

Danışman unvanları olarak 12 tezde (%34,2) Prof. Dr. ve 11 tezde (%31,4) Doç. Dr. unvanlarının kullanıldığı belirlenmiştir. En az Yrd. Doç. Dr. unvanı kullanılmıştır. Doktora tezlerinin tamamında danışmanlar Prof. Dr. olarak belirlenmiştir. Bu sonuçta, doktora seviyesi danışmanlığının ayrı bir uzmanlık gerektirmesi ve enstitülerin bu düzeyde bunu tercih etmesi etkili olmuş olabilir. Bazı üniversitelerde Prof. Dr. kadrosunun olmaması veya sayısının az olmasından dolayı diğer unvanlardaki hocalar doktora tezlerine danışmanlık yapabilmektedir. Bu da son derece normal ve doğal bir durum olarak değerlendirilebilir. Alaca (2020), doktora tezlerinin hepsinde danışmanların Prof. Dr. olduğunu belirlemiştir. Bu sonuç, araştırma sonucu ile benzerlik göstermektedir. Ülkemizdeki doktora tezlerinin hepsinde, Prof. Dr. danışmanlık yapıyor demek doğru bir ifade olmayacaktır ancak çoğunda Doç. Dr. ve Prof. Dr. unvanlarının olduğu söylenebilir. Buna örnek olarak Kırmıt'ın (2022) çalışması gösterilebilir. Çalışmada doktora tezlerinin yarısında danışmanların Prof. Dr. olduğunu tespit edilmiştir. Bu sonuç araştırma sonucu ile farklılık göstermektedir.

Alaca (2020) ve Kırmıt (2022), yüksek lisans tezlerinde danışmanların en çok Dr. Öğr. Üyesi olduğunu belirlemişlerdir. Bu sonuç araştırma sonucu ile farklılık göstermektedir. Yüksek lisans danışman unvanlarının dağılımının böyle çıkmasında, danışmanların akademik geçmişleri, uzmanlık alanları ve üniversitelerin kadro durumları etki olmuş olabilir.

Akademisyenlerin tez öğrencileri ile ilgilenmesi, onların akademik anlamda kendilerini ve öğrencilerini geliştirmeleri için çok güzel bir fırsat sunmaktadır. Bu anlamda farklı akademik unvanlara sahip hocaların tez danışmanlığı yapması, eksiklik olarak değil, aksine bir zenginlik olarak görülebilir.

Göçer ve diğerleri (2022) araştırmalarında, birinci olarak Prof. Dr., ikinci olarak da Doç. Dr. unvanlarının kullanıldığını belirlemişlerdir. Aynı sonucu, Türkan (2015) tespit etmiştir. Bu sonuçlar, araştırma sonucu ile benzerlik göstermektedir. Sonuçların bu şekilde çıkmasında doktora çalışmalarındaki danışman rehberliğinin daha fazla tecrübe ve birikim gerektirmesi etkili olmuş olabilir.

Araştırmada, tezlerde 24 farklı konuda çalışma yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayetlerin incelenmesi ve kitabın genelinin farklı kriterlerce analiz edilmesi, diğer konulardan biraz daha fazla araştırılmıştır. Doktora düzeyinde, ders kitabı ile ilgili bu araştırmada ulaşılan konulardan farklı olarak incelenebilecek değişik başlıklar bulunabilir. Özellikle yüksek lisansta araştırılan konularla ilgili veri ve analiz çeşitlemeleri yapılarak daha derin incelemeler yapılabilir. Kitaplardaki metinlerin, etkinliklerin, soruların, görselliğin tarihi seyri, kitaplarla ilgili öğrenci ve öğretmen görüşleri, daha verimli kitap kullanımı için uzman görüşlerinin analizleri, program güncellemeleri, ülkeler arası kitap değerlendirmeleri, kitapları işleme yöntemleri gibi konular örnek verilebilir. Yüksek lisans tez konularının dağılımında, tez sayısının doktora göre fazla sayıda olması, öğrencilerin ilgileri, danışman hocaların tavsiyeleri, kitap konusunda yapılan yeniliklerin ve değişimlerin incelenme ihtiyacı gibi etkenler etkili olmuş olabilir. Ayrıca bu kadar farklı konularda araştırma yapılmış olması, din kültürü kitaplarının içerik ve kavram olarak zenginliğini göstermektedir denebilir.

Çalışmada, en çok araştırılan eğitim kademesinin %82,8 ile (n=29) ile ilköğretim kademesi olduğu belirlenmiştir. En az araştırılan kademe ise %5,7 (n=2) ile ortaöğretim kademesi olmuştur. Türkan (2015), en çok araştırılan eğitim kademesini %50 ile ilköğretim kademesi olarak belirlemiştir. Bu sonuç araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Sonuçların bu şekilde çıkmasında, tezleri hazırlayan araştırmacıların ilköğretime daha fazla ilgi duymaları, bu kademenin din eğitimi ve öğretiminde temel teşkil etmesi, araştırmayı yapanların mesleki durumları ve danışmanların uzmanlık alanları gibi etkenler etkili olmuş olabilir.

Sınıf seviyelerine bakıldığında, 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf seviyelerinin 13 tez ile en çok incelenen sınıf seviyeleri olduğu görülmüştür. Bu sonuçlarda, araştırılan konuların kitaplarda bulunma oranı, araştırmacının ilgi ve bilgi düzeyleri gibi nedenler etkili olmuş olabilir.

Çalışmada, %37 (n=13) ile nitel yöntem, en fazla kullanılan yöntem olurken tarama-literatür taraması yöntemi 9 tezde (%25,7) kullanılmıştır. 8 tezde (%22,8) ise yöntem bilgisine yer verilmemiştir. Sonuçların bu şekilde çıkmasında kitap araştırmalarının daha çok nitel ve tarama-literatür taraması yöntemlerine uygun olması, araştırmacıların bu iki yöntemi daha

iyi bilmesi ve tercih etmesi etkili olmuş olabilir. Burada asıl öne çıkan bulgu, 8 tezde yöntem konusunda bilgi verilmemiş olmasıdır. Bunun nedeni, araştırmacıların bu konudaki bilgi ve kavram eksikleri olabilir. Bundan hareketle, danışmanların bu konularda öğrencilerine daha fazla rehberlik yapmalarına ihtiyaç olabileceği, ayrıca araştırmacıların bu konularda kendilerini geliştirmeye devam etmelerinin gerekli olduğu söylenebilir.

Alaca (2020), %65,6 ile en çok nitel yöntemin kullanıldığını tespit etmiştir. Uğurlu'nun (2022) çalışmasında, nitel yöntem %46 ile birinci, literatür inceleme yöntemi ise %26 ile ikinci olarak tespit edilmiştir. Göçer ve diğerleri (2020), belirtilen yöntemler içinde nitel yöntemin %16 ile birinci olduğunu belirlemiştir. Bu sonuçlar, araştırma sonucu ile benzerlik göstermektedir. Çanakçı (2020), Yorulmaz (2016) ve Temizkan (2021), Literatür Taraması yöntemini; Türkan (2015) ise Doküman İncelemesi yöntemini birinci olarak tespit etmiştir. Bu sonuçlar araştırma sonucu ile farklılık göstermiştir. Sonuçların bu şekilde çıkmasında incelenen konu başlıklarının farklı özelliklere sahip olması, araştırmacıların hakim oldukları yöntemlerin farklılık göstermesi etkili olmuş olabilir.

Tezlerin desen bilgilerine bakıldığında, tezlerin %77,1'inde (n=27) desen bilgisinin verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Belirtilenler arasında tarama deseni 3, durum çalışması 2 tezde kullanılmıştır. Bu sonuçlarda, yöntem ve desenin birbirine karıştırılabilmesi, bu konulardaki bilgi eksiklikleri, bu bilginin gerekli görülmemesi ile danışman rehberliğinin düzeyi gibi etkenler etkili olmuş olabilir. Göçer ve diğerleri (2020), 251 tezdten 63'ünde tarama deseninin belirtilmediğini tespit etmiştir. Bu sonuç araştırma sonucu ile farklılık göstermektedir. Türkan ise (2015) %53,7 oranı ile Tarama deseninin birinci olduğunu tespit etmiştir. Bu sonuç da araştırma sonucu ile farklılık göstermektedir. Sonuçların bu şekilde çıkmasında incelenen tez sayılarının ve konu alanı başlıklarının farklılığı etkili olmuş olabilir.

Tezlerin ana bilim dalları incelendiğinde, 23 tezin (%65,7) Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı'nda gerçekleştirildiği belirlenmiştir. İlköğretim DKAB Eğitimi A.B.D. ise 9 tez çalışması yapılmıştır. Burada en dikkat çekici sonuç, alan dışı olan Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bir ana bilim dalından bir tezin belirlenmiş olmasıdır. Bu durum, farklı ana bilim dallarının birbirlerinin konularını araştırabileceğinin bir örneği olarak değerlendirilebilir. Felsefe ve Din Bilimleri A.B.D., Çanakçı'nın (2020) araştırmasında %80, Türkan'ın (2015) ise %66,4 ile birinci olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, araştırma sonucu ile benzerlik göstermiştir. Sonuçların bu şekilde çıkmasında, din eğitimi ve din kültürü araştırmalarının çoğunlukla bu ana bilim dalı bünyesinde yapılmasının etkili olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada, 15 tezde bilim dalı bilgisine yer verilmediği ayrıca 14 tezin Din Eğitimi Bilim Dalı'nda yapıldığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Din Kültürü araştırmalarının çoğu bu bilim dalı içinde yürütüldüğünden bu sonuç doğal karşılanabilir. Bir önceki şekilde vurgulandığı gibi alan dışından bir bilim dalının burada çıkmış olmasının önemli bir bulgu olduğu düşünülebilir.

Çalışmada, 35 tezin 31'inde (%88,5) örneklem türü bilgisine yer verilmediği tespit edilmiştir. Bu sonuç, bazı araştırmacıların, araştırma yöntemleri ve teknikleri ile tez yazımı konularında, bilgi eksiklikleri yaşadığı gerçeğini ortaya koyabilir. En çok kullanılan örneklem türü tesadüfi örneklem olurken birer kez de amaçlı örnekleme ve evrenin tamamının belirtildiği görülmüştür. Göçer ve diğerleri (2020), inceledikleri tezlerin %54'ünde, Türkan (2015) ise %78,9'unda örneklem türü bilgisinin verilmediğini belirlemişlerdir. Bu sonuçlar, araştırma sonucuyla benzerlik göstermektedir. Sonuçların bu şekilde çıkmasında, araştırmacıların inceledikleri konuların özellikleri, yöntem ve teknikler konusundaki bilgi düzeyleri, tez ve makale yazımı konularındaki tecrübe ve önceliklerinin etkili olduğu söylenebilir.

Örneklem büyüklüğü bilgisi açısından tezlere bakıldığında, doktora tezlerinin 3'ünde, yüksek lisans tezlerinin ise 22'sinde örneklem-çalışma grubu bilgisinin bulunmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca örneklem büyüklüğü belirtilen çalışmalarda, sonucun genelde 150 ve altında olduğu belirlenmiştir. Kitap araştırmalarının bazılarında doküman incelemesi yapıldığından görüşme veya anket kullanılmamış, bu yüzden çalışma grubu bilgisi verilmemiş olabilir.

Çalışmada en çok kullanılan veri kaynağı, 25 tez (%71,4) ile doküman olmuştur. En az kullanılanlar ise 1'er çalışma ile öğretmen + öğrenci ve veli olarak tespit edilmiştir. Kitaplar üzerinde doküman incelemesinin yanında öğretmenlerden kitapla ilgili görüşler almaya çalışılması bu sonucu ortaya çıkarmıştır. Sonuçların bu şekilde çıkmasında kitap araştırmaların doğası, araştırmacıların tek veri kaynağı kullanmak istemesi etkili olmuş olabilir. Ayrıca kitap incelemeleri olmasından ve nitel ağırlıklı araştırmalar olmasında dolayı sonucun bu şekilde çıkması normal olarak görülebilir. Göçer ve diğerleri (2020), %33'er ile öğrenci ve dokümanı en çok kullanılan veri kaynakları olarak tespit etmiştir. Bu sonuç araştırma sonucu ile benzerlik göstermektedir. Bu sonuç, din eğitimi ve din kültürü araştırmalarında, çoğunlukla dokümanın kullanıldığını sonucunu gösterebilir.

Tezlerdeki veri toplama araçlarına bakıldığında, doküman, %65,8 ile (n=23) en fazla kullanılan veri toplama aracı olarak belirlenmiştir. En az kullanılanlar ise 1'er kez olmak üzere doküman + anket + mülakat ve doküman + ölçek olmuştur. Sonuçların bu şekilde çıkmasında, kitap odaklı araştırmaların özellikleri, araştırmacıların yetkinlikleri ve araştırılan konunun-kavramın özellikleri etkili olmuş olabilir. Göçer ve diğerleri (2020), %42,2 ile dokümanı en çok kullanılan veri toplama aracı olarak belirlemiştir. Bu sonuç, araştırma sonucu ile benzerlik göstermektedir. Türkan (2015) ise %27,8 ile anketi birinci olarak belirlemiştir. Bu sonuç, araştırma sonucu ile farklılık göstermektedir. Sonuçlarda, araştırmaların yöntemleri, araştırılan konuların özellikleri ve tez sayılarındaki farklılıklar etkili olmuş olabilir.

Çalışmada incelenen tezlerin 19'unda (%54,2), veri analiz tekniği bilgisine yer verilmemiştir. En çok kullanıldığı belirtilen teknik 7 (%20) ile içerik analizi olmuştur. En az

kullanılanlar ise 1'er kez olmak üzere söylem, metin, betimsel + içerik, doküman + içerik, nicel betimsel analiz teknikleridir. Tezlerde nitel desenler fazla olduğu için doküman analizi, içerik analizi ve içerik analizi türlerinin daha fazla kullanıldığı görülmüştür. Türkan (2015), tezlerin %68,7'sinde bu bilginin verilmediğini belirtmiştir. Bu sonuç araştırma sonucu ile benzerlik göstermektedir. Göçer ve diğerleri (2020) ise betimsel istatistik tekniğinin en fazla kullanılan veri analiz tekniği olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuç, araştırma sonucu ile farklılık göstermektedir. Sonuçlarda, tez sayıları, yöntemler, araştırmacıların makale ve tez yazım alışkanlıkları etkili olmuş olabilir.

Araştırmada, geçerlik ve güvenilirlik bilgisi verilmeyen tez sayısı %74,3 olarak belirlenmiştir (n=26). Bilgi verilenler ise %25,7 olarak tespit edilmiştir (n=9). Göçer ve diğerleri (2020), tezlerin %67,7'sinde geçerlik, %63,7'sinde ise güvenilirlik bilgisine yer verilmediği sonuçlarına ulaşmışlardır. Bu sonuçlar, araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Sonuçların bu şekilde çıkmasında, araştırmacıların bu konu ile ilgili bilgi düzeyleri ve konuyu önemseme düzeyleri ile araştırma yöntem-teknikleri konusundaki birikimleri etkili olmuş olabilir.

Araştırmaların süresi, derinliği, zenginliği gibi konularda fikir veren değişkenlerden birisinin kaynakçada belirtilen kaynak sayıları olduğu söylenebilir. İncelenen tezlerdeki kaynak sayıları, doktora tezlerinde ortalama 249, yüksek lisans tezlerinde ise 88 olarak çıkmıştır. Sonuçların bu şekilde çıkmasında, doktora tezlerinin daha uzun süre ve daha detaylı bir okuma, inceleme, araştırma gerektirmesinin payı olduğu söylenebilir. Özellikle doktora yapmayı düşünen araştırmacıların, bu durumu dikkate almaları ve kendilerini hazırlamalarının faydalı olacağı söylenebilir.

Araştırmada, incelenen tezlerin %85,7' sinin (n=30) makaleye çevrilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Sadece 2 doktora ve 2 yüksek lisans tezinin makaleye çevrildiği tespit edilmiştir. Doktora tezleri sonucunda, lisansüstü yönetmeliklerinde doktora mezuniyeti için aranan şartlardan birinin makale yayınlamak olmasının etkili olduğu düşünülebilir. Bazı öğrenciler tez konularının dışında bir konu ile ilgili makale yazmayı tercih edebilmektedir. Burada da bu durumun gerçekleştiği söylenebilir. Yüksek lisans tezleri ile ilgili dağılım incelendiğinde, makaleye çevrilmeyen tezlerin sayısının ve oranının çok yüksek olduğu görülmüştür. Tezlerin sadece 3 tanesi makale (%9,7) şeklinde yayınlanmıştır. 28 tez (%90,3) ise makale olarak yayınlanmamıştır. Bu sonuçlarda, yüksek lisans yapan öğrencilerin çoğunun akademik kariyer yapmamasının, kısaca doktora yapmayı düşünmemesinin etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca bu durumda makale yayınlama konusunda öğrencilerin bilgi ve uygulama eksiklikleri ile makale yayınlamayı özendirici uygulamaların azlığı etkili olmuş olabilir. Bunlardan hareketle, meslek grupları içinde, makale yayınlanmanın özendirilmesinin gerekliliği de bu sonuçla ilgili diğer bir yorum olarak yapılabilir.

Tez yazarlarının 20'sinin kadın (%57,1), 15'inin erkek (%42,9) olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet dağılımları, yüksek lisans yapanlarda kadın 1, erkek 3; doktora yapanlarda kadın 19, erkek 12 olarak belirlenmiştir. Bu sonuçlarda, çalışma koşulları, yazarların akademik durumu, planları ve isteği, danışman hocaların tutumları etkili olmuş olabilir. Çanakçı (2020), incelediği tezlerin %41,7'sini kadın, %58,3'ünü ise erkek, Kırmıt (2022) ise yazarlardan 39'uzunun erkek ve 35'inin kadın yazar olduklarını belirlemiştir. Bu sonuçlar, araştırma sonuçları ile farklılık göstermektedir. Sonuçlarda, tez sayılarının, tez konularının ve çalışma alanlarının farklılık göstermesi etkili olmuş olabilir.

Araştırmada incelenen tezlerde bazı ortak sonuçların olduğu belirlenmiştir. Özellikle ders kitaplarında yer alan etkinliklerin sayı ve içerik olarak yeterli olmadığı, yönergelerin ve açıklamaların yetersiz olduğu ve günlük hayatla ilişki düzeyinin yetersiz olduğu, ortak sonuçlara örnek verilebilir. Bu sonuçlar, kitaplarda bazı ortak sorunların ve geliştirilmesi gereken yönlerin olduğunu gösterebilir. Bununla birlikte birbirine zıt olan sonuçların da bulunduğu görülmüştür. Kitabın içeriği, öğrenci gelişim seviyelerine uygunluğu, görsellik ve kitabın dili bazı araştırmalarında yeterli görülürken bazılarında yetersiz görülmüştür.

Çalışmada, tezlerin önerilerinde bazı ortaklıkların olduğu belirlenmiştir. Özellikle görselliğin iyileştirilmesi, öğrencilerin ilgilerinin ve ihtiyaçlarının daha fazla dikkate alınması, kısa-hikaye sayılarının artırılması, günlük hayatla kurulan ilişkinin zenginleştirilmesi, yazıların daha anlaşılır ve sade olması, etkinlik sayılarının-türlerinin artırılması ve sözlük bölümlerinin iyileştirilmesi önerilmiştir.

Çalışmanın sonuçlarından hareketle, araştırmacılara aşağıda bazı öneriler yapılmıştır:

- Tez incelemelerinde, bu araştırmadan farklı olarak karma yöntem kullanılarak daha derin sonuçlara ulaşılabilir.
- Özel olarak tezlerin sonuçlarını ya da önerilerini inceleyen birer çalışma yapılabilir.
- Ders kitapları ile ilgili makaleleri veya kitapları inceleyen çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

Adıyaman, Buşra. *Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde İbadet Konularının Öğretiminde Mezhepler Üstü Yaklaşımın Ders Kitaplarına Yansımaları*. Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.

Alaca, Eray. "Türkiye'de Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Üzerine Yapılan Lisansüstü Eğitim Tezlerinin Değerlendirilmesi". *Asya Studies* 4/12 (30 Haziran 2020), 1-10. <https://doi.org/10.31455/asya.732746>

Alptürk, Hilal. *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitaplarında İdeal Vatandaşlık Kurgusu (2002-2020)*. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.

- Altun, Veysel K. “Din Eğitimi Alanındaki Bilimsel Çalışmaların Seyri Hakkında Bir Değerlendirme”. *Artuklu Akademi* 2/2 (28 Aralık 2015), 1-27. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/artukluakademi/issue/32026/354343>
- Asri, Safinaz. *Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Öğretim Programı Ders Kitabı Uyumu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2011.
- Aybar, Fatma Betül. *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarında Kullanılan İçerik ve Etkinliklerin İnanç Öğrenme Alanı Kazanımlarının Gerçekleşmesine Katkısı (Ders Kitaplarına Dayalı İçerik Analizi)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- Bayrak, Muhammet. *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarındaki Alevilik-Bektaşılık Konularına İlişkin Alevi-Bektaşilerin Değerlendirmeleri-Başakşehir/Güvercintepe Örneği*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Bilecik, Sümeyra. *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 4. ve 5. Sınıf Ders Kitaplarındaki Ayet Çevirilerinin Öğrenci Algı Düzeylerine Göre İncelenmesi*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012.
- Büyüköztürk, Şener vd. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi, 23. Baskı., 2017.
- Creswell, John W. - Plano Clark, Vicki L. *Karma Yöntem Araştırmaları: Tasarımı ve Yürütülmesi*. çev. Yüksel Dede - Selçuk Beşir Demir. Ankara: Anı, 2. Baskı, 2015.
- Çakan, Zeki. *Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Çamurcu, Mustafa. *İlköğretim 4. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabındaki Görsel Öğelerin Kazanım ve İçerik Bakımından İncelenmesi*. Tokat: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Çanakçı, Ahmet Ali. “Türkiye’de Yapılan Din Eğitimi Başlıklı Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri Üzerine Bir Analiz (1986-2019)”. *The Journal of Academic Social Science Studies* 13/79 (2020), 277-306. <http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.41972>
- Çeken, Hacer. *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretim Programında Zekât Konusunun Yeri ve Ders Kitaplarına Yansımaları*. Kars: Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Çoştur, Yakup. “O.M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri Anabilim Dalında Tamamlanmış Lisansüstü Tezler Üzerine Bir Araştırma”. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 22/22 (01 Mayıs 2006), 231-245. <https://doi.org/10.17120/omuifd.60751>
- Çuhadar, Bekir. *İlk Öğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı ve Ders Kitaplarında Birlikte/Bir Arada Yaşama Kültürü*. Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Dam, Hasan. *İlköğretim 1. Kademe (4-5) Öğrencilerinin Din Hakkında Sordukları Sorular ve Bu Sorular Açısından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1996.
- Diler, Hatice. *İlköğretim 4. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001.

- Doğan, Emine Ögülmüş. *Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarının Öğrenme-Öğretme Süreçlerine Katkısı Bakımından Eğitsel Değeri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Doğan, Eylem Eroğlu vd. “Fen Bilimleri Ders Kitapları ile İlgili Yapılan Çalışmaların İncelenmesi”. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 9/5 (29 Aralık 2020), 3479-3499. <https://doi.org/10.15869/itobiad.734864>
- Duman, Büşra. *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarında Özdenetim Değeri*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Ertas, Hikmetullah. *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarında Kullanılan Hadis Materyalinin Tespit ve Tahlili*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2015.
- Gençalioğlu, Esmâ Nur. *İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Kitaplarındaki Dini Kavramlara Hâkimiyetleri Üzerine Bir Araştırma (Suluova örneği)*. Amasya: Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Göçer, Veysel vd. “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Temel Alan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi”. 53-67, 2020.
- Gülkaya, Sümeyye Tüzel. *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarında Yer Alan İnanç Öğretiminin Sarmal Programlama Yaklaşımı Açısından Analizi*. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Gümüş, Mehmet Mezher. *İlk ve Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarının Görsel Boyut ve İçerik Tutarlılığı Açısından İncelenmesi*. Kilis: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Gündüz, Mehmet Sait. *Şafii Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenleri Açısından İlköğretim Din Kültürü Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi (Batman İli Örneği)*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.
- Gündüz, Muhammed Muhdi. *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi V. Sınıf Ders Kitabının Gagne'nin Öğretim İlkelerine Göre İçerik Açısından İncelenmesi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- Güner, Derya. *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarında Ahlak Öğrenme Alanında Kullanılan Ayetlerin Din Öğretimi Açısından İncelenmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- Güneş, Adem. “Akademik Dergilerde Yayınlanan Din Eğitimi Konulu Makalelerin Bibliyometrik Analizi (1925-2020)”. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 12 (28 Aralık 2021), 199-222. <https://doi.org/10.53112/tudear.980143>
- Güven, Semra - Püsküllü, Melek Ayyayla. “Hayat Bilgisi Ders Kitapları İle İlgili Yapılan Çalışmaların İçerik Analizi”. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences* 3/2 (25 Aralık 2017), 75-86. <https://dergipark.org.tr/pub/jilses/issue/33265/364422>
- Kaçar, Turan - Taşkıran, Cengiz. “7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yer Alan Etkinliklerin Sorgulamaya Dayalı Öğretime Uygunluğunun Değerlendirilmesi”. *OPUS International Journal of Society Researches* 16/29 (30 Eylül 2020), 1751-1779. <https://doi.org/10.26466/opus.740607>

- Kahraman, Nur Keleş. *Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarında Yer Alan Hz. Muhammed (s.a.s.) İle İlgili Ünitelerin Öğretim Programı Kazanımlarının Gerçekleşmesine Katkısı*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Kamali, Abdülvahit. *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 6, 7 ve 8. Sınıf Ders Kitaplarında Allah İnsan İlişkisi*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Kandemir, Sibel. *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 4. Sınıf Ders Kitaplarındaki Hadis Çevirilerinin Öğrenci Algı Düzeylerine Göre İncelenmesi*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2015.
- Karagöz, Gül Nihal. *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programında Namaz Konusunun Yeri ve Ders Kitaplarına Yansımaları*. Kars: Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Karslı, Hatice. *Ortaokul 5-8. Sınıflar DKAB Kitaplarında Okuma Metni, Şiir ve Kıssaların Hedef Değerleri Kazandırmadaki Etkisi*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Kaymakcan, Recep - Unsal, Bilal. "İlahiyat Fakülteleri Dergilerinde Yayımlanan Din Eğitimi Konulu Makaleler Üzerine Bir Değerlendirme". *Değerler Eğitimi Dergisi* 2/6 (01 Nisan 2004), 51-76. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29193/312565>
- Kazan, Emine. *4. ve 5. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarında Allah İnancının Öğretimi*. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2003.
- Kılıç, Abdurrahman - Seven, Serdal. *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 3. Baskı., 2003.
- Kırmit, Ömer Faruk. "Türkiye'de Tarih Ders Kitapları İle İlgili Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Değerlendirilmesi". *Mecmua* 13 (30 Mart 2022), 159-169. <https://doi.org/10.32579/mecmua.1029789>
- Kızılabdullah, Yıldız. "İlahiyat Fakültelerinin Kuruluşundan Bugüne Din Eğitimi Bilimi Alanında Yapılan Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme". *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi* 1 (01 Şubat 2009), 305-314. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/derleme/issue/35073/388972>
- Marshall, Gordon. *Sosyoloji Sözlüğü*. çev. Osman Akınhay - Derya Kömürcü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 1999.
- Muradoğlu, Ümit - Işık, Ayşe Derya. "İlkokul Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı Etkinliklerinin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri Doğrultusunda İncelenmesi". *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi* 4/1 (15 Mart 2019), 19-39. <https://doi.org/10.29250/sead.530039>
- Osmanoğlu, Cemil. *Orta Öğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) Öğretim Programında ve Ders Kitaplarında Çoğulculuk*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2014.
- Öcal, Mustafa. "Türkiye'de Din Eğitimi Tarihi Literatürü". *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* 12 (01 Eylül 2008), 399-430. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/talid/issue/43479/530670>
- Öncel, Eyyüp Serkan. *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarında Eleştirel Düşünmeye İlişkin Öğretmen Görüşleri (Osmaniye İli Örneği)*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2020.

- Özkan, Zeynep Şimşek. *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı ve Öğretmen Kılavuz Kitabının Yapılandırma Anlayışa Uygunluğunun İncelenmesi (6. Sınıf Örneği)*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- Peltek, Emine. *Dini Çoğulculuğun İmkani: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitapları Örneği*. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Sayım, Ferhat. *Sosyal Bilimlerde Araştırma ve Tez Yazım Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, 4. Baskı., 2021.
- Sezal, İhsan. *Sosyolojiye Giriş*. Ankara: Martı Kitap ve Yayınları, 2002.
- Sığırı, Ünsal. *Nitel Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Beta B, Genişletilmiş 2. Baskı., 2021.
- Sülükçü, Yusuf. “Ders Kitapları İncelemesinde Karşılaşılan Problemler ve İncelemenin İyileştirilmesi Hususunda Bazı Öneriler”. 303-319, 2018.
- Şahin, Kamil. *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders ve Öğretmen Kılavuz Kitaplarının Ders Kitabı İnceleme Kriterlerine Göre Değerlendirilmesi (Muğla İli Örneği)*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- Şahin, Kenan. *İlköğretim II. Kademe Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Ders Kitaplarında Ahlâk Öğrenme Alanında Kullanılan Hadislerin Din Öğretimi Açısından İncelenmesi*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.
- Şahin, Ömer - Başgül, Murat. “Türkiye’de Matematik Ders Kitaplarına Yönelik Yapılan Araştırmalardaki Eğilimler”. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi* 13/1 (30 Haziran 2019), 328-358. <https://doi.org/10.17522/balikesirnef.508802>
- Taş, Rahime. *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarında Ahlak Öğrenme Alanında Kullanılan Hadisler ve Eğitim-Öğretim Açısından Değerlendirilmesi (4.-8. Sınıflar)*. Ağrı: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014.
- Temizkan, Mehmet. “Türkçe Ders Kitaplarına Yönelik Lisansüstü Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme”. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları* 9/2 (31 Aralık 2021), 147-162. <https://doi.org/10.35233/oyea.1011359>
- Tutmaz, Abdülkerim. *Ortaokul Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarının Öğrencilerin Gelişim Düzeylerine Uygunluğu (5. ve 8. Sınıflar)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Türkan, Musa. *Türkiye’de Din Eğitimi Alanında Yapılan Lisansüstü Çalışmaların İçerik ve Yöntem Açısından İncelenmesi*. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Uğurlu, Zeynep. “2015-2021 Yılları Arasında Din Eğitimi Alanına Dair Lisansüstü Tezleri Üzerine Bir Analiz”. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 12/2 (02 Ağustos 2022), 1319-1338. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.1108701>
- Yıldırım, Ali - Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, 11. Baskı., 2016.
- Yorulmaz, Bilal. “Türkiye’de Din Eğitimi Alanında Yapılan Lisansüstü Çalışmalar Hakkında Genel Bir Değerlendirme”. *Öneri Dergisi* 12/46 (10 Ağustos 2016), 41-62. <https://doi.org/10.14783/od.v12i46.1000010003>

Zengin, Mahmut - Gümüşay, İbrahim. “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitapları Üzerine Bibliyografik Bir Çalışma (1982-2019)”. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 9 (27 Haziran 2020), 117-186. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tudear/issue/55343/759158>

“4 + 4 + 4 Eğitim Sistemi Yeni Anayasa’da Dini Kurumlar Din Eğitimi ve Öğretimi İsteğe Bağlı Din Eğitimi Raporu”. 2012. Eriřim 19 Şubat 2022. <https://dem.org.tr/yayin/raporlar/2012/02/444-egitim-sistemi-yeni-anayasada-dini-kurumlar-din-egitimi-ve-ogretimi-istege-bagli-din-egitimi>

“Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği”. 2021. Eriřim 22 Aralık 2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/10/20211014-1.htm>